

Ljudsko lice — djelo najvećega umjetnika

(Slobodno prema P. Segneri: *L' incredulo senza scusa.*)

LICE je prijestolje, na kojem stoluje duša i očituje svima svoje dostojanstvo. I to već samom površinom, vanjštinom lica. Ogledajmo samo malo u ustroju ljudskoga lica tek njegovu korist i krasotu.

Pa da započnemo

s krasotom!

Ona ljepota, koja kao domaćica gospoduje nad srcima, — a zapravo kao tiran sili i same kraljeve, da cjelivaju i iste verige, što ih stežu — ta ljepota velim, gdje se očituje, ako ne na licu?

Sve ono, što je davnina cijnila i pisala o božanskoj rječivosti svoga Platona, u tom je, da se ne može ni jedna riječ oduzeti od onoga, što je rekao, te nadomjestiti drugom, a da se ne okrnji cijeli govor. Ali, tko se zadube u promatranje prirode, odmah će se uvjeriti, da se to s puno većim pravom može reći o čudesnom ustroju tijela ljudskoga, a osobito o čovjekovu licu. Jer i najmanja promjena bilo u položaju bilo u tvari, iz koje se sastoji, bilo u veličini ili kretnji, pokvarila bi simetriju svega. Jer, premda je sastavljeno od malo česti, te su tako krasno i svršno složene, da onom, tko samo površje njegovo promatra, zanese srce natosliko, da će se s Grčkom zajedno spremati na rat za krasno lice. Na svakom mjestu, žalibože, nalaze se obožavatelji Helene, za koju će ako ne cijeli narodi, a ono privatni takmaci ratovati i krv prolijevati. Smatraju, da je viteški žrtvovati bogatstvo, ugled, život za krasno lice. A ipak je istina, da je žensko lice kao poljsko cvijeće; danas je krasno, a sutra je gadno. Ova sama prolazna ljepota pričinja se ljubomornom dragocjena kao neumrlí tractor, premda je samo kao ljudska fantazija.

Vratimo se započetom poslu. Svak bi mislio, da će se Stvorac kod stvaranja tako dragocjene krasote držati jednog uzorka te sva ljudska lica udesiti prema tom uzorku, što je ugotovljen prema naumljenoj

svrsi.

Promatrajte samo sabrano mnoštvo u amfiteatru, koje gleda kakav prizor, odmah ćete opaziti, da su ta lica u nečem slična, a u nečem različna. Zar je moguće, da tako divnu razliku na tolikim licima načrčka u snu kakav slučaj? Znamo, da je velika rijetkost i u najvještijeg slikara, te ima toliko izobilje krasnih ideja u pameti, da može mnoga različita lica naslikati, pa da onda

ipak pripišemo slučajnom i besmislenom udesu svu ovu ljepotu u tolikoj različnosti, od koje se divimo i najmanjoj česti!? Takve vještine nisu imali ni najveći umjetnici.

Divimo se Michelangelu kao najvećem umjetniku, jer nema u njegovim umotvorima ni dva lica posve jednaka. Zar je moguće, da su crte tako različite, kojima se danomice crta nezbrojno mnoštvo ljudskih lica, djela jednog šenutoga, koji je slijepeo porazdijelio oblik, te ga još većom sljepoćom ostvario?

Uočimo kod svega ovoga i potrebu, što se očituje u ovoj različnosti, te ćemo još bolje razumjeti, da to nije slučajno, nego da je to upravo namjeravala Božja mudrost, koja u svemu rado spaja krasno s korisnim.

Rekli bismo, da

priroda

hoće, te sve ono, što je u svojoj unutrašnjosti jednako po biti svojoj, ne bude ni po svojoj vanjštini različno. Da se malo razlikuje i čovjek od čovjeka, osobito kod onih, koji su srodne krvi, i koje isti duh spaja kao roditelje i djecu, onako, kako se na pogled malo razlikuje lav od lava, vuk od vuka i medvjed od medvjeda. Ali promislite, što bi se onda dogodilo: kako bi onda opstala među nama pravednost, stid, mir, čovječnost, što su temelji ljudskog društva? Krivac se ne bi više razlikovao od nedužnoga, tat od čuvara, preljubnik od supruge, laža od poštenjačine. Život ljudski, bez međusobnog povjerenja, napunio bi se sumnjičenjem, nepovjerenjem, neprijateljstvom. Cijela bi država postala nered i kaos, što bi ga bilo nemoguće urediti.

Sve je ove neprilike uklonila priroda, što je svakomu dala posebno lice, koje se odmah kao slova u alfabetu na prvi pogled raspoznaju. Svako je lice obilježeno vlastitim crtama. Zato je pravo čudo u povijesti naći dva posve jednaka lica.

Nasuprot, jer tolika različitost lica nije potrebna za pustinjački život, što ga provode životinje, nije se priroda toliko pobrinula kod njih za tu razliku, premda je velikodušna, iako ne rasipna u svojim porodima. Zato je razlikovati u jednom stada, što je istom vunom zaodjeveno, jagnje od jagnjeta neobična pastirška vještina.

Kako bi se mogla pripisati slučajnom združenju česti, slijepom jedinstvu Providnost — što se obično prilagođuje potrebi — tako općenita i tako ustrajna u svim naraštajima kod sviju naroda? Jer združenje, kao što je ovo, tako krasno, tako korisno, a ipak slučajno, ne bi moglo biti ni tako općenito ni tako stalno. »Ništa, što je savršeno uređeno, ne može opstojati bez Redatelja« veli Laktancije. A buduć da postoji tako svršni red, što ga vidamo u sadašnjoj uredbi lica, ne možemo, a da ga ne pripišemo nekom natprirodnom Redatelju, od koga dolazi.

Zato možemo ovako

zaključiti.

Kad je sama površina ljudskoga lica prekrasno i presjajno zrcalo, u kojem se odsijeva Božanstvo, koje je u svojoj mudrosti htjelo, da svaki čovjek ima drukčije lice, i tako snažno, da je to ostvarilo bez ikakve promjene položaja, simetrije ili broja onih česti, od kojih je lice sastavljeno, tko bi mogao pojmiti mudrost onoga Duha, koji je to ostvario, što nam se u ustroju ljudskoga lica očituje? Na njem su smještene radionice sjetila kao na najotmenije mjesto, što je glava na ljudskomu tijelu.

Odlučio sam, da ću biti kratak. Uza sve to dogodi mi se kao onima, koji prolaze uz duge žalove mora, pa ne mogu, a da ne pogledaju, što je na njima krasno. Siđu u čamac, da polagano veslaju uz obalu, što ih sve više osvaja. Tako bi i meni teško bilo, da usput ne bacim barem jedan pogled na uši i na oči, dva osjetila, što su drukčije bogati predmeti znanja.

Uho

jedno je nutarnje, a drugo vanjsko. Vanjsko nije priroda stvorila ni od kosti ni od samog mesa nego od kožom obučene hrskavice. Nije sagrađeno od kosti, jer bi bilo tvrdo, te bi se lako moglo slomiti, osobito kad bi čovjek na nj legao. A koliku bi sve nepriliku prouzročilo kod spavanja! Nije načinjeno ni od samoga mesa, jer ne bi moglo vazda zadržati svoj pravi oblik, što zahtijeva i ljepota lica i dobar sluh, gdje je svaka promjena od velike štete.

Put, što vodi unutra, jest vijugast, zato da zrak, snažno usko-leban, ne naškodi nutarnjemu uhu, kad ga na prvi mah udari. Ovim se svršava vijugasti put, što vodi k bubnjiću.

Bubnjić je veoma fina i suha kožica, čvrsta i napeta na koštenu okrug, kao što je koža napeta na bubnju. Veoma je fina, da osjeti svaki i najmanji titraj zraka, što donosi glas ili šum. Veoma je suha, da bude zvučna, jer da je vlažna, ne bi bila zvučna. Čvrsta je i napeta, da oćuti svaki titraj, te da ne pukne.

Titranje

uzduha, što nastaje zvukom, zađe u unutrašnje uho time, što zatitra u bubnjić i slušne koštice u srednjem uhu, a zatim zatitra i tekućina u tako zvanom labirintu, pa napokon i Kortijev organ. Ti se titraji prenose na slušni živac, koji ih opet prenosi u mozak, i mi tada čujemo neki glas ili šum.

Tri su slušne koštice: čekić, nakovanj i stremen, prozване po službi, što je vrše.

Možemo smatrati ove koštice otajstvenima i s obzirom na broj i s obzirom na kakvoću. S obzirom na kakvoću ili tvar, jer da nisu kosti nego živci, bili bi ili spori, te ne bi dostavili znak svijesti, ili napeti, te bi svoje funkcije podvostručili i nejasno

zvuk saopćiti. — S obzirom na broj, jer da nema više koštica nego jedna, ova bi se zbog svoje duljine i finoće lako mogla prekinuti.

A između neizbrojnih činjenica u korist tako divnog ustroja, zapamtimo samo ovo: U novorođene djece sve su kosti mekane, sve su kožice mekane i nježne, a ona opna i one koštice za sluh nasuprot isto su tako tvrde i suhe kao kod odraslih. Drukčije bismo se svi gluhi rodili.

Zar nije dostatna ova jedina činjenica, da upoznamo divnu providnost Božju u prirodi, koja na sve misli, te sve i najmanje divno uređuje? Zaista bili bismo nepametni, kad bismo činili kao oni nesretnici, koji proučavajuć prirodu malo ili nimalo ne misle na njezina Graditelja: »Dok promatraju stvari, zaboravljaju na njihova Graditelja.« (Mudr. 23.)

Promotrimo sada

oko!

Oko možemo nazvati suncem onoga neba, što se stere na čelu. Dvostruko je to sunce, eda jedno nadomjesti drugo, ako bi koje po nesreći potamnijelo. Neki su zvali sunce vidljivim sinom nevidljivoga Boga. Mi možemo s puno većim pravom nazvati oko vidljivom slikom nevidljive duše. Jer nijedno drugo osjetilo ne predstavlja tako vjerno razum kao ono, kojim gledamo. Zbog predmeta, koji mu je najodličniji: svijetlo, i zbog neizbrojnoga mnoštva istina, što nam ih otkriva, i zbog izvjesnosti, kojom nas uvjера. Zato je Galen nazvao oko božanskom česticom i vjerovao, da je priroda stvorila mozak zbog oka. No, kako je oko divno u svom djelovanju, isto je tako i u svom ustroju. Dva su, kako sam rekao, ali zavise o istom principu. Otuda je, da predmete, premda ih gledamo sa dva oka, ne vidimo dvostruke nego jedne, kao što i jesu.

Oblik je očiju kuglast, što im podaje veću sposobnost, veću okretnost i veću silu. Smještene su na visoko i u izdubeno mjesto. Na visoko, jer moraju stražiti nad svim udima. U izdubeno mjesto, jer treba da su zaštićene sa sviju strana čvrstim kostima, što ih okružuju, i vlastitom zaštitom — kopcima. Ovi veoma pomažu čuvanje i pojačavanje sokova, potrebnih za gledanje.

Što da reknemo o divnoj

simpatiji,

kojom se oba oka zajedno kreću. Sad se spuštaju na zemlju, sad se dižu prema nebu, sad se kreću na koju stranu hoće, ali uvijek zajedno? Bez ove suglasnosti, što proizlazi, kako rekosmo, od jednoga principa, uz koji su vezana oba oka, bilo bi viđenje varavo. Oči bi protivno pokazivale. Pokazivale bi sad više sad manje predmeta, nego što ih zaista ima, te bi puno bolje bilo imati samo jedno oko, kao što su pjesnici predstavljali Kiklope.

Njihov sustav nema nimalo mesa (i to je razlog, zašto ne čute studeni, premda su uvijek izvrgnute zraku). Šupljina je oka ispunjena vodenastom tekućinom, da uzmogne primiti sliku od predmeta.

Izvana

omata

oko bijela čvrsta opna, bjeloočnica, koja je sprijeda posve prozirna, a zovemo je rožnica. Kroz rožnicu ulaze zrake svijetla u oko. Bjeloočnica je straga probušena, i kroz taj otvor ulazi u oko vidni živac. Pod bjeloočnicom teče u oku žilnica, u kojoj ima gusta mreža krvnih žilica. Ta opna stvara sprijeda u oku kolut crne ili modre, zelenkaste, smeđe ili sive boje, šarenicu. Šarenica je u sredini probušena, a taj se otvor zove zjenica. Šarenica i žilnica tamne su s unutrašnje strane od crnoga mastila (pigmenta), što se u njima nalazi. Šarenica ima da odbija suvišno svijetlo, što ulazi u oko, te može s pomoću svojih mišićnih vlakana da suzi zjenicu, kad u oko pada jako svijetlo, a može da je i raširi, kad se nađe u mraku ili tami.

Vidni živac,

koji odostrag ulazi u oko, razgranio se pod žilnicom te stvara vrlo važnu opnu u oku, imenom mrežnicu. Mrežnica je vrlo nježna i prozirna, na njoj se zaustavlja svijetlo, što je prodrlo kroz zjenicu. Na mrežnici se stvara slika predmeta, što stoji pred okom. Taj se podražaj prenosi s mrežnice preko vidnoga živca u mozak, i tada mi predmet vidimo.

Šupljina je oka ispunjena pred šarenicom vodenastom tekućinom. Iza šarenice smjestila se prozirna, sprijeda i straga izbočena leća, koja može mijenjati svoj oblik pomoću posebnih mišića. Leća mora da neprestano udešava svoj oblik tako, da bude slika različito udaljenih predmeta na mrežnici uvijek oštra. Tu sposobnost oka, da se prilagođuje različito udaljenim predmetima, zovemo akomodacijom oka. Prostor iza leće opkoljen mrežnicom oka ispunjen je prozirnom drhtavom tvari, staklenicom.

Oko je dobro zaštićeno već time, što leži u koštanoj

udubini

lubanje, ali ga zaštićuju i drugi neki organi u blizini njegovoj, kao gornji i donji kapak, koji imaju na rubu trepavice, a iznad gornjega kapka je obrva. Sve te uredbe čuvaju oko od prejake svjetlosti, prašine i znoja.

Tko ne bi, kad promatra divan vanjski i nutarnji ustroj oka, uskliknuo: »Divna su djela Tvoja, hvalit ću Te, jer si veoma uzvišen!« (Ps. 138, 14.)

Na izvanjskoj su strani gore u očnoj udubini

suzne

zlijezde, koje izlučuju slanu tekućinu, suze. Pokretanjem kapaka navlažuje se oko tom tekućinom. Suze se skupljaju na unutrašnjem uglu oka u suznoj kesici, iz koje ih odvodi kanalić u nosnu šupljinu. Kad plačemo, teku obilne suze niz obraz, pa i kroz nos.

Divno je, kako je Bog cijeli svemir, pa tako i čovjeka sa svim divnim silama duše i tijela stvorio i odredio za višu svrhu, za slavu svoju, pa tako i suze: »Oči moje liju potoke suza, zato što se ne vrši zakon tvoj.« (Ps. 118, 136.) Sv. Augustin govori: »Kad sada četvrt sata plačem nad grijesima svojim, veću utjehu ćutim nego što sam uživao u cijelom prošlom grješnom životu svom.« »Suze su tako dragocjene, reče sv. Bernardo, da bi ih trebalo čuvati samo za pokoru.«

Oko nije nepomično u svojoj udubini, nego se može pokretati s pomoću šest mišića tako, da možemo gledati na različite strane.

S pravom kažu, da je oko najplemenitije osjećalo, pa ga treba čuvati, štoto se veli, kao »zjenicu oka svoga.«

To je oko, ili bolje rekuć tek jedna crtica iz one nedostižive

umjetnosti,

koja toliko muke zadaje anatomiji u jednu ruku, a u drugu opet zadivljuje nas promatranjem veleuma tolike umjetnine. Jer promatramo li samo oko, tu malenu česticu ljudskoga organizma, moramo uskliknuti: O neshvatljivi Bože, priroda je veo, koji nam pokriva Tvoju nedostiživu umjetnost! Ali je taj veo veoma proziran, jer s tisuću strana propušta trakove Tvoje svjetlosti, da takne tvrdokorne duše. Neshvatljiv si, ali nisi nepoznat nama smrtnicima, što može samo onaj reći, koji na Te ne misli. Nisu zaslužili ateisti onih očiju, što ih imaju u glavi, a što su ih od Tebe primili, kad ne priznaju na prvi pogled Providnosti, što se očituje samo u vidu kod svakoga čovjeka.

A šta bi radili jadnici, kad bi mogli zaroniti u bezdan čudes, što se očituje u unutrašnjosti našega tijela i čine ga dostojnim stanom tako uzvišenog domaćina, kao što je razumna duša! A što istom, kad bi zavirili u onaj ponor divota, koji je u razumnoj duši, u njezinim silama, navikama i njezinim djelima i pojmovima, kojima se neprestano obogaćuje!? Tada bi iz udivljenja prešli u stravu sa sv. Augustinom, koji je zapanjen uskliknuo, kad bi promatrao veliku silu u sitnom sjemenu: Horror est consideranti! Jeza spopada onoga, koji to promatra!

Ne će uspjeti zato

bezvjerci,

pa trudili se koliko im drago, da izbrišu iz svoje pameti spoznaju Boga. To je uzaludan trud. Svemogućí Umjetnik tako je duboko

utisnuo svoje ime, — većma nego Fidija u štít svoje glasovite Minerve, — u svako naše udo, i ako čovjek ne uništi toga imena vlastitom rukom, ne može izbrisati iz svoje pameti spomen na svoga Stvoritelja.

Kanimo se dakle nekorisnoga i škodljivoga posla i obratimo se pametnomu: radije se klanjajmo neizmjernom božanskomu Umjetniku. Utisnimo sliku u Božju u svoj život!

Stabla, premda duboko zasadena u zemlju, okreću svoje grane prema onoj strani sunca, gdje su jači traci. A mi nepametniji i od takova stabla, — koje, ako i ima života, nema osjetila, — ne ćemo da priznamo vječno Biće, koje nam je Otac. Nastojmo svom silom svojom, da težimo za Onim, na koga nas upućuje i sam urođeni i neodoljivi nagon.

Priredio: M. Kulunčić D. I.

BORBA O RADNIČKU OMLADINU U FRANCUSKOJ.

Opaska uredništva: Prenosimo iz »Dossiers de l' Action Populaire»-a od 10. X. 1933. vanredno dokumentiran i zanimljiv izvještaj, koji pokazuje, s kakovom se žilavošću i spretnošću baciše francuski socijalisti na to, da oslabe utjecaj katoličkih organizacija »JOC»-a i skauta, koji su u Francuskoj organizirani na sasvim vjerskoj osnovici, na francusko radništvo. To je francuski »Kinderfreundbewegung». Izvještaj pokazuje, da su socijalisti s to većim žarom počeli raditi oko »odgoje» mladeži, što su kasnije shvatili važnost toga nastojanja, te nastoje upotrijebiti za svoje promašene ciljeve sve moderne tekovine iskustvene diferencijske psihologije i pedagogije tako, te se možemo mi štočemu od njih naučiti u tom pogledu. Ipak ne će iole školovanijem oku izmaknuti, kako se socijalisti pri tom služe i upravo nemogućim pedagoškijskim metodama (neutralnost, koedukacija itd.), na koje pisac s poznatom francuskom diskrecijom tek tu i tamo upozorava.

Principi i metode.

Prvi je dan mjeseca kolovoza prošle godine. Duga povorka od tri stoline djece, dječaka i djevojčica, navire na peron sjevernoga kolodvora u Parizu i ukrcava se za Ostendu. Plave im bluze i crvene kravate, crvene zastave i pjevanje Internationale svjedoče, da su to nekakvi socijalisti. To su francuski »crveni sokolovi». Idu da prožive mjesec dana u »Dječjoj Republici» na međunarodnome taboru, što je te godine sazvan u Belgiji.